معاونت بهداشت
مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
مرکز روابط عمومی و اطلاع رسانی

شمـــاره ۸۷
تیر ۱۴۰۵

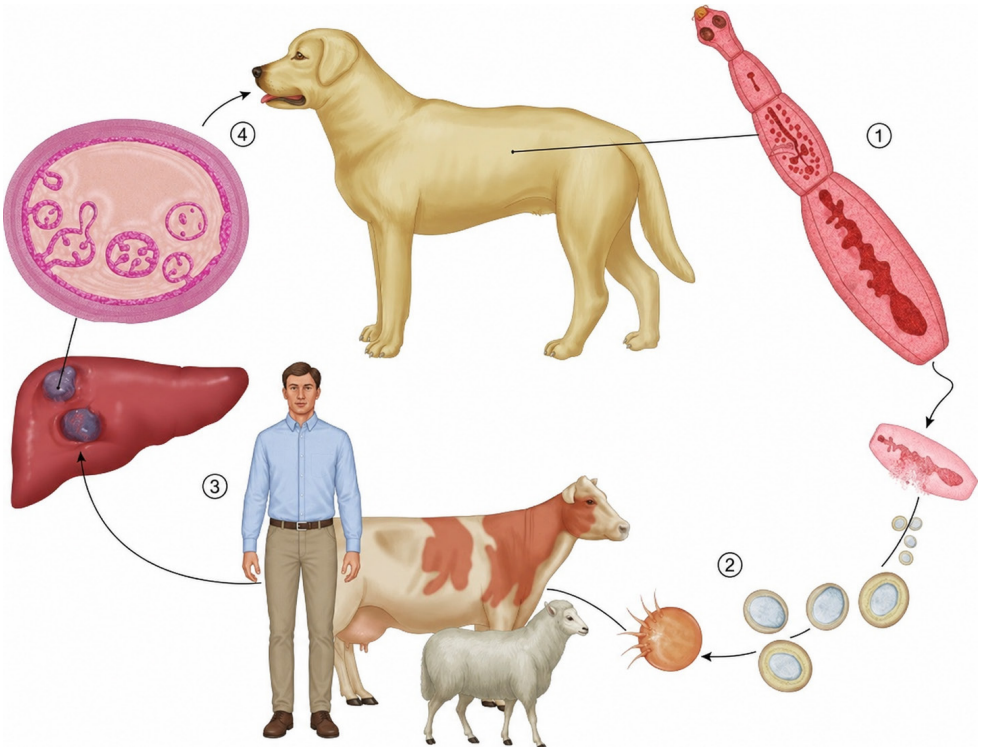

گزاره‌برگ

بیماری‌های واگیر ایران و جهان

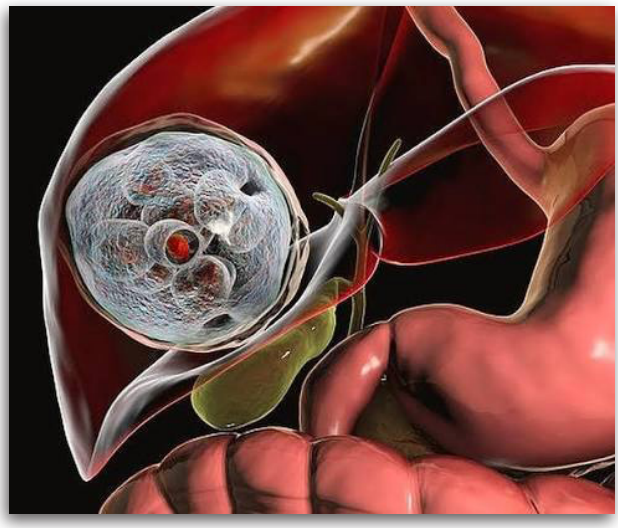
ویژه‌نامـــه روز جهـــانی و مـــلی بیماری‌هـــای قابـــل انتقـــال بیـــن انســـان و حیوان

بیماری کیست هیداتید (اکینوکوکوزیس)

کیست هیداتید یا اکینوکوکوزیس، یک بیماری انگلی قابل انتقال بین انسان و حیوان است که توسط مرحله لاروی کرم نواری Cystic echinococcosis ایجاد می‌شود. عامل بیماری، انگل Echinococcus granulosus sensu lato است که سگ‌سانان، به‌ویژه سگ، میزبان نهایی آن و دام‌هایی مانند گوسفند، بز، گاو، شتر و سایر علفخواران میزبان واسط محسوب می‌شوند. انسان نیز به‌عنوان میزبان واسط تصادفی، از طریق مصرف آب، سبزیجات یا مواد غذایی آلوده به تخم انگل و یا تماس مستقیم با سگ‌های آلوده به بیماری مبتلا می‌شود.

پس از ورود تخم انگل به بدن انسان، لاروها از دیواره روده عبور کرده و از طریق جریان خون به اندام‌های مختلف، به‌ویژه کبد و ریه منتقل می‌شوند و به‌تدریج کیست‌های هیداتید را تشکیل می‌دهند. این بیماری معمولاً سیر مزمن داشته و ممکن است تا سال‌ها بدون علامت باقی بماند و پس از بزرگ شدن کیست‌ها، با علائم بالینی مختلف بروز کند.

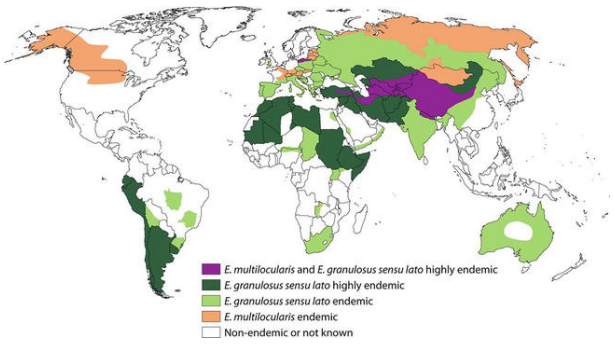

وضعیت بیماری در جهان

بر اساس آخرین گزارش‌های سازمان جهانی بهداشت (WHO)، اکینوکوکوزیس یکی از مهم‌ترین بیماری‌های زئونوز انگلی در جهان محسوب می‌شود و در بیش از ۱۰۰ کشور در قاره‌های آسیا، اروپا، آفریقا، آمریکای جنوبی و اقیانوسیه گزارش شده است. این بیماری همچنان یکی از بیماری‌های نادیده‌گرفته‌شده گرمسیری (Neglected Tropical Diseases; NTDs) به شمار می‌رود و سالانه موجب هزاران مورد ابتلا در انسان و خسارات اقتصادی قابل توجه در صنعت دامپروری می‌شود.

- **منطقه مدیترانه شرقی:** از مهم‌ترین کانون‌های بیماری در جهان بوده و کشورهای ایران، عراق، ترکیه، سوریه، افغانستان و برخی کشورهای شمال آفریقا همچنان با انتقال فعال بیماری مواجه هستند.
- **آسیا:** کشورهای چین، مغولستان، قزاقستان، قرقیزستان، ازبکستان، افغانستان و ایران از مهم‌ترین کشورهای آندمیک بیماری محسوب می‌شوند.
- **آمریکای جنوبی:** آژانتین، اروگوئه، شیلی، پرو و بخش‌هایی از برزیل از کانون‌های شناخته‌شده بیماری هستند .
- **اروپا و آفریقا:** در برخی کشورهای جنوب و شرق اروپا و همچنین شمال و شرق آفریقا نیز بیماری همچنان به‌عنوان یک مشکل مهم بهداشت عمومی و دامپزشکی شناخته می‌شود.

با وجود اجرای برنامه‌های کنترل در بسیاری از کشورها، کیست هیداتید همچنان یکی از مهم‌ترین بیماری‌های قابل انتقال بین انسان و حیوان بوده و کنترل آن نیازمند اجرای برنامه‌های هماهنگ در چارچوب رویکرد One Health است.

شکل ۱. نقشه جهانی پراکنش آندمیسیته کیست هیداتید

وضعیت بیماری در ایران

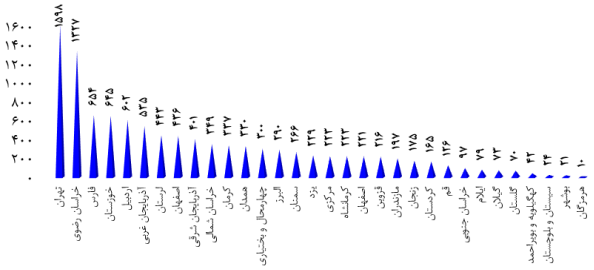
بیماری کیست هیداتید یکی از مهم‌ترین بیماری‌های قابل انتقال بین انسان و حیوان در ایران بوده و به‌عنوان یک بیماری آندمیک در بسیاری از استان‌های کشور شناخته می‌شود. وجود چرخه انتقال بین سگ، دام و انسان، شرایط مناسب اقلیمی، دامپروری سنتی، کشتار غیرمجاز دام، تغذیه سگ‌ها از احشاء خام دام و تماس نزدیک انسان با سگ‌ها، از مهم‌ترین عوامل تداوم انتقال بیماری در کشور به شمار می‌روند.

مطالعات انجام‌شده نشان می‌دهد که موارد بیماری در اغلب استان‌های کشور گزارش شده است و ایران یکی از کشورهای با بار قابل توجه اکینوکوکوزیس کیستیک در منطقه مدیترانه شرقی محسوب می‌شود. اگرچه بیماری در سراسر کشور مشاهده می‌شود، اما در استان‌هایی که دامپروری سنتی، تعداد سگ‌های گله و تماس انسان با دام بیشتر است، میزان بروز بیماری نیز بالاتر گزارش شده است.

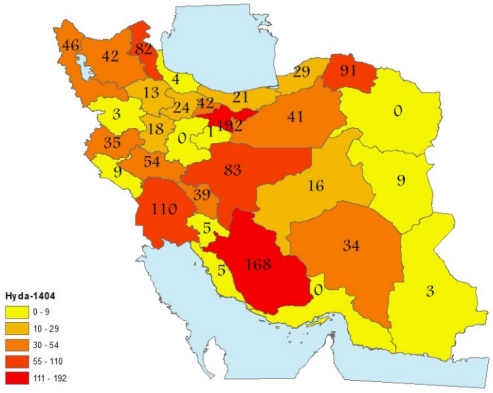
استان‌های تهران، فارس، اردبیل، لرستان، آذربایجان شرقی،

کرمان، چهارمحال و بختیاری و سمنان از جمله استان‌هایی هستند که طی سال‌های مختلف موارد بیشتری از بیماری از آن‌ها گزارش شده است. با این حال، بیماری محدود به این استان‌ها نبوده و تقریباً در تمامی نقاط کشور موارد انسانی یا دامی آن مشاهده می‌شود.

در سال ۱۴۰۴ بیشترین موارد از استان‌های تهران، خراسان رضوی، فارس، خوزستان، خراسان شمالی، اصفهان، اردبیل، لرستان و آذربایجان غربی گزارش شده است.

شکل ۲. تعداد موارد بیماری کیست هیداتید به تفکیک استان از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۴

شکل ۳. تعداد موارد بیماری کیست هیداتید در ایران سال ۱۴۰۴

کنترل بیماری

۱. شناسایی، ثبت دقیق، گزارش‌دهی
۲. تشخیص به موقع موارد مشکوک مطابق تعاریف بیماری
۳. درمان استاندارد و به موقع موارد قطعی
۴. ارتقای آگاهی عمومی در خصوص راه‌های انتقال بیماری، عوامل خطر و روش‌های پیشگیری از طریق برنامه‌های آموزش سلامت
۵. همکاری مستمر با سازمان دامپزشکی کشور در راستای اجرای برنامه‌های کنترل بیماری در جمعیت دامی و سگ‌های میزبان در قالب رویکرد سلامت واحد (One Health)
۶. تبادل اطلاعات به ویژه وضعیت آلودگی دردامهای ذبح‌شده در کشتارگاه‌های تحت نظر دامپزشکی
۷. نظارت بر معدوم‌سازی صحیح احشاء آلوده به منظور جلوگیری از ادامه چرخه انتقال بیماری

معاونت بهداشت
مرکز مدیریت بیماری های واگیر

جهت کسب اطلاعات بیش‌تر از بیماری‌های واگیر در ایران به این لینک مراجعه فرمایید: https://icdc.behdasht.gov.ir/